

ЗАТВЕРДЖУЮ

Т.в.о. ректора

Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат технічних наук, доцент

Ігор МАГДАЛІНА

07.05. 2026 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Наталії ПРОТОПОПОВОЇ на тему «Формування механізму захисту соціально-економічних систем країни», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка»

ВИТЯГ

з протоколу засідання кафедри соціально-економічних дисциплін
Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти
Дніпровського державного університету внутрішніх справ
від 07 травня 2026 року

Головуючий – доктор економічних наук, професор Валентин М'ЯЧИН

Секретар – кандидат економічних наук, доцент Тетяна МІРОШНІЧЕНКО.

Присутні: доктор економічних наук, професор Світлана ХАМІНІЧ, кандидат економічних наук, доцент Олександр СИДОРОВ, кандидат економічних наук, доцент Тетяна МІРОШНІЧЕНКО, кандидат економічних наук, доцент Олег ЛЕВІН, кандидат технічних наук, доцент Юлія СІНИЦІНА.

З присутніх – 2 доктори економічних наук та 3 кандидата наук – фахівці за профілем поданої на розгляд дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Публічна презентація наукових результатів дисертаційного дослідження Наталії ПРОТОПОПОВОЇ на тему «Формування механізму захисту соціально-економічних систем країни», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» щодо рекомендації для захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

СЛУХАЛИ:

Доповідь здобувачки Наталії ПРОТОПОПОВОЇ на тему «Формування механізму захисту соціально-економічних систем країни», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Здобувачка Наталія ПРОТОПОПОВА наголосила на необхідності посилення механізмів захисту соціально-економічних систем країни в умовах воєнних і післявоєнних трансформацій економіки України шляхом формування сучасних адаптивних підходів до забезпечення їх стійкості, керованості та здатності до відновлення. У відповідному контексті здобувачка акцентувала увагу на стратегічному значенні соціально-економічних систем як основи функціонування національної економіки, забезпечення безперервності господарських процесів, формування доданої вартості, підтримання зайнятості населення та збереження економічного потенціалу держави в умовах підвищеного рівня ризиків і невизначеності. Особливу увагу приділено підприємствам трубно-промислової як важливим елементам промислового сектору країни, стійкість функціонування яких безпосередньо впливає на економічну стабільність держави та ефективність процесів післявоєнного відновлення.

Таким чином, відповідна проблематика набуває особливої актуальності в умовах загострення внутрішніх і зовнішніх загроз, структурних дисбалансів, воєнних викликів, порушення логістичних зв'язків, посилення кризових явищ та необхідності формування інтегрованого механізму економічного захисту соціально-економічних систем країни на засадах системного і процесного підходів. Водночас сучасні умови функціонування підприємств потребують застосування новітнього інструментарію оцінювання, прогнозування та адаптивного реагування, здатного враховувати багатофакторність ризиків, неповноту інформації та нелінійний характер економічних процесів.

Метою дисертаційної роботи є теоретичне обґрунтування та розроблення теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій щодо формування механізму захисту соціально-економічних систем країни в умовах воєнних і післявоєнних трансформацій економіки України. Визначені мета, об'єкт, предмет і завдання дослідження обумовили вибір методологічного підходу, який забезпечив комплексний виклад наукових положень, висновків і практичних рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі. Основними науковими досягненнями здобувачки є розроблення теоретико-методичних засад формування механізму захисту соціально-економічних систем країни на основі інтегрованого системно-процесного підходу із використанням сучасного інструментарію економіко-математичного моделювання, самоорганізованих карт Кохонена та нечітко-логічного підходу.

Новизна одержаних результатів полягає у тому, що в дисертаційній роботі удосконалено теоретичні положення та методичний підхід до оцінювання механізму захисту соціально-економічних систем на мікрорівні, який базується на системному поєднанні фінансово-економічних коефіцієнтів і дозволяє оцінювати цілісний профіль стійкості, адаптивності та керованості підприємств. Удосконалено технологію кластеризації підприємств трубно-промислової за

допомогою самоорганізованих карт Кохонена, що дає змогу виявляти приховані структурні диспропорції, формувати адаптивні моделі управління економічним захистом та здійснювати бенчмаркінг підприємств в умовах нестабільного середовища. Крім того, удосконалено методичний підхід до формування адресного інструментарію управлінського реагування в системі захисту соціально-економічних систем підприємств, який забезпечує трансформацію результатів кластерної діагностики у практичні антикризові управлінські рішення.

Важливим науковим результатом є також удосконалення науково-методичного підходу до інтегрального оцінювання рівня досконалості механізму захисту соціально-економічних систем, реалізованого у формі комплексної нечітко-логічної моделі LPMM на основі нечіткого виведення Мамдані та функцій належності $gbellmf$. Запропонована модель дозволяє інтегрувати кількісні та якісні характеристики, враховувати невизначеність, лінгвістичні оцінки та нелінійні взаємозв'язки, забезпечуючи формування інтегрального показника рівня досконалості механізму захисту соціально-економічних систем.

Подальшого розвитку набули теоретичні підходи до трактування сутності категорії «економічний захист соціально-економічних систем», яку запропоновано розглядати не лише як стан захищеності, а як безперервний багаторівневий процес управління стійкістю, адаптацією та відновленням системи під впливом внутрішніх і зовнішніх загроз. Також подальшого розвитку набули методологічні засади застосування інтегрованого системно-процесного підходу до формування механізму захисту соціально-економічних систем країни, відповідно до яких ефективність механізму визначається рівнем інтегрованості та узгодженості фінансових, організаційних, управлінських і аналітичних компонентів у межах єдиної логіки функціонування та розвитку соціально-економічної системи держави.

По завершенню доповіді Наталії ПРОТОПОПОВОЇ присутніми були поставлені такі запитання:

Доктор економічних наук, професор Світлана ХАМІНІЧ: Яким чином у якості концептуальної основи формування механізму захисту соціально-економічних систем обрано саме інтегрований системно-процесний підхід? У чому полягають його переваги порівняно з традиційними підходами?

Відповідь: Дякую за запитання. Інтегрований системно-процесний підхід було обрано як концептуальну основу формування механізму захисту соціально-економічних систем у зв'язку з тим, що сучасні соціально-економічні системи функціонують в умовах високої невизначеності, багатофакторності ризиків та постійних трансформацій зовнішнього середовища. Традиційні підходи, зокрема ресурсний, ситуаційний або функціональний, здебільшого орієнтовані на аналіз окремих елементів системи, тоді як інтегрований системно-процесний підхід дозволяє розглядати механізм захисту як цілісну багаторівневу систему взаємопов'язаних процесів, фінансових, організаційних, управлінських та аналітичних компонентів.

Перевага такого підходу полягає у можливості забезпечення безперервного циклу управління – від ідентифікації ризиків та оцінювання

поточного стану системи до формування адаптивних управлінських рішень, моніторингу результатів і коригування механізму захисту відповідно до змін зовнішнього середовища. Крім того, інтегрований системно-процесний підхід створює основу для поєднання кількісних та якісних параметрів оцінювання, що особливо важливо при використанні інструментарію нечітко-логічного моделювання в умовах неповноти та нечіткості інформації.

Доктор економічних наук, професор Тетяна МІРОШНИЧЕНКО: Яким чином у другому розділі здійснюється оцінювання механізму економічного захисту соціально-економічних систем на прикладі підприємств трубної галузі України?

Відповідь: Дякую за запитання. У другому розділі оцінювання механізму економічного захисту соціально-економічних систем здійснюється шляхом аналізу фінансово-економічного стану підприємств трубної галузі України, їх стійкості, адаптивності та здатності протидіяти ризикам. Для цього використано систему узагальнених показників, кластерний аналіз та самоорганізовані карти Кохонена, що дозволило згрупувати підприємства за рівнем економічного захисту та визначити особливості їх функціонування в умовах нестабільного середовища.

Доктор економічних наук, професор Валентин М'ЯЧИН: У третьому розділі представлено комплексну нечітко-логічну модель оцінювання рівня досконалості механізму захисту соціально-економічних систем (LRMM). Поясніть її структуру, принцип функціонування та практичне значення.

Відповідь: Дякую за запитання. Комплексна нечітко-логічна модель LRMM побудована на основі інструментарію нечіткої логіки та призначена для оцінювання рівня досконалості механізму захисту соціально-економічних систем в умовах невизначеності та неповноти інформації. Структура моделі включає систему вхідних параметрів, функції належності, базу нечітких правил та блок дефазифікації, що дозволяє отримати інтегральний показник рівня захищеності системи.

Принцип функціонування моделі полягає у трансформації кількісних та якісних характеристик діяльності підприємств у нечіткі множини з подальшим формуванням управлінського висновку щодо ефективності механізму захисту. Практичне значення моделі полягає у можливості використання її результатів для підтримки управлінських рішень, моніторингу рівня економічного захисту та своєчасного реагування на ризики і загрози в діяльності соціально-економічних систем.

Кандидат економічних наук, доцент Олександр СИДОРОВ: Чим запропонований механізм економічного захисту соціально-економічних систем відрізняється від існуючих підходів та які особливості його впровадження в умовах воєнних і післявоєнних трансформацій економіки України?

Відповідь: Дякую за запитання. Запропонований механізм економічного захисту соціально-економічних систем відрізняється від існуючих підходів комплексністю, адаптивністю та використанням інтегрованого системно-процесного підходу. На відміну від традиційних моделей, він поєднує аналітичні,

фінансові, управлінські та ризик-орієнтовані інструменти в межах єдиної системи оцінювання та реагування на загрози.

Особливістю впровадження механізму в умовах воєнних і післявоєнних трансформацій є його здатність швидко адаптуватися до змін зовнішнього середовища, враховувати високий рівень невизначеності, кризові ризики та структурні дисбаланси економіки. Практичне значення механізму полягає у можливості підвищення стійкості підприємств і соціально-економічних систем, забезпечення безперервності їх функціонування та підтримки ефективного управління в умовах сучасних викликів.

Після відповідей на запитання було озвучено висновок наукового керівника – Сергія ІВАНОВА. У висновку означено актуальність тематики дослідження, практичне значення та апробацію отриманих результатів.

Дисертаційне дослідження Наталії ПРОТОПОПОВОЇ присвячене актуальній науковій проблемі формування механізму захисту соціально-економічних систем країни в умовах воєнних і післявоєнних трансформацій економіки України. Здобувачкою обґрунтовано необхідність переосмислення традиційних підходів до забезпечення економічної захищеності та переходу до інтегрованого системно-процесного підходу, що підтверджується аналізом теоретичних положень, методичних підходів і практичних аспектів функціонування підприємств трубної промисловості як важливих елементів соціально-економічної системи країни.

Дисертантка чітко сформулювала мету, об'єкт і предмет дослідження. Метою дисертаційної роботи є теоретичне обґрунтування та розроблення теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій щодо формування механізму захисту соціально-економічних систем країни в умовах воєнних і післявоєнних трансформацій економіки України. Об'єктом дослідження визначено процес формування механізму захисту соціально-економічних систем країни, а предметом — теоретичні засади, науково-методичні підходи та практичний інструментарій оцінювання і забезпечення ефективного функціонування такого механізму.

Теоретичне значення дисертаційної роботи полягає у поглибленні наукових підходів до трактування економічного захисту соціально-економічних систем як багаторівневого, динамічного та безперервного управлінського процесу, спрямованого на забезпечення стійкості, адаптивності та здатності системи до відновлення в умовах невизначеності й зростання ризиків. Важливим є також уточнення змісту категорій «економічний захист» і «механізм захисту соціально-економічних систем», а також розвиток положень щодо ролі ризиків у забезпеченні ефективного функціонування відповідного механізму.

До вагомих результатів дисертаційного дослідження слід віднести обґрунтування методичного підходу до оцінювання механізму захисту соціально-економічних систем на основі системи фінансово-економічних коефіцієнтів, застосування самоорганізованих карт Кохонена для кластеризації підприємств трубної промисловості, а також розроблення комплексної нечіткої логічної моделі оцінювання рівня досконалості механізму захисту соціально-економічних систем LPMM. Особливої уваги заслуговує використання нечіткого

виведення Мамдані та функцій належності $gbellmf$, що дозволяє враховувати невизначеність, якісні й кількісні параметри та формувати інтегральну оцінку рівня захисту.

За змістом дисертації простежується вміння здобувачки формулювати власні наукові положення й практичні рекомендації, які підтверджуються теоретичним узагальненням, економіко-статистичним аналізом, кластеризацією та нечітко-логічним моделюванням. Наукові напрацювання авторки мають елементи наукової новизни та виражений прикладний характер, оскільки можуть бути використані у діяльності промислових підприємств, органів управління, аналітичних підрозділів, систем внутрішнього аудиту та фінансового моніторингу для своєчасного виявлення загроз, оцінювання стійкості й формування адаптивних управлінських рішень.

Таким чином, підготовлена дисертація Наталії ПРОТОПОПОВОЇ на тему «Формування механізму захисту соціально-економічних систем країни» за актуальністю, змістом, рівнем наукової новизни, теоретичною та практичною значущістю відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Після цього слово було надано **рецензентам** наукової роботи:

Доктор економічних наук, професор Світлана ХАМІНІЧ зазначила, що дослідження, проведене в дисертаційній роботі Наталії ПРОТОПОПОВОЇ, присвячене актуальній науково-практичній проблемі формування механізму захисту соціально-економічних систем країни в умовах воєнних і післявоєнних трансформацій економіки України. У роботі зроблено акцент на розробленні адаптивного механізму управління економічним захистом соціально-економічної системи країни на засадах інтегрованого системно-процесного підходу, що є важливим для забезпечення стійкості, адаптивності та здатності до відновлення підприємств як базових елементів національної економіки. Особливу увагу приділено підприємствам трубно-промислової галузі, які розглянуто як приклад функціонування соціально-економічних систем в умовах невизначеності, зростання ризиків і необхідності своєчасного управлінського реагування.

Дисертаційна робота виконана державною мовою. Текст дисертації написано в науковому стилі мовлення, характеризується логічною послідовністю викладення, єдністю форми та змісту, належною структурованістю й відповідністю поставленій меті та завданням дослідження. Наведені в роботі наукові положення, висновки та рекомендації є обґрунтованими, базуються на теоретичному узагальненні, економіко-статистичному аналізі, кластеризації підприємств трубно-промислової галузі та використанні сучасного інструментарію нечітко-логічного моделювання. Практична значущість отриманих результатів підтверджується можливістю їх використання у діяльності промислових

підприємств, аналітичних підрозділів, систем внутрішнього аудиту, фінансового моніторингу та органів управління.

Варто позитивно оцінити логічну послідовність розглянутих у дисертації питань, глибину проведеного аналізу та використання сучасних методів економіко-математичного моделювання. Здобувачка не обмежилася лише теоретичними положеннями, а запропонувала прикладний інструментарій оцінювання рівня досконалості механізму захисту соціально-економічних систем, зокрема комплексну нечітко-логічну модель LPMM на основі нечіткого виведення Мамдані та функцій належності $gbellmf$. Заслуговує на увагу також застосування самоорганізованих карт Кохонена для кластеризації підприємств трубної промисловості за рівнем захищеності, стійкості та адаптивності.

Структура дисертації є цілком логічною: у першому розділі розкрито концептуальні основи економічного захисту соціально-економічних систем, у другому – проведено діагностику стану та загроз функціонування таких систем на прикладі трубної галузі України, у третьому — представлено модельно-інструментальне забезпечення формування механізму захисту на основі комплексної нечітко-логічної оцінки. Наукові положення дисертації аргументовані, мають елементи новизни та відображені у публікаціях здобувачки, кількість і характер яких відповідають вимогам до робіт відповідного рівня.

Дисертаційна робота написана науковою мовою, стиль викладення характеризується смисловою завершеністю, а отримані результати є важливими для подальшого розвитку теоретико-методичних засад формування механізму захисту соціально-економічних систем країни. Водночас, незважаючи на загальне позитивне враження, у дисертації Наталії ПРОТОПОПОВОЇ можна виокремити окремі зауваження дискусійного характеру.

1. У першому розділі достатньо ґрунтовно розглянуто сутність економічного захисту соціально-економічних систем та його зв'язок із категорією економічної безпеки. Водночас доцільно було б більш чітко розмежувати поняття «економічний захист», «економічна захищеність» та «економічна безпека», оскільки в окремих фрагментах роботи ці категорії змістовно наближені між собою.

2. У роботі обґрунтовано застосування інтегрованого системно-процесного підходу до формування механізму захисту соціально-економічних систем. Разом з тим, бажано було б ширше показати його переваги порівняно з іншими методологічними підходами, зокрема системним, ситуаційним, ресурсним та інституційним.

3. У другому розділі значну увагу приділено підприємствам трубної промисловості України. Водночас, на нашу думку, доцільно було б ширше обґрунтувати можливість поширення отриманих результатів на інші галузі промисловості або інші рівні соціально-економічних систем, оскільки прикладна база дослідження має виражену галузеву специфіку.

4. Запропонована комплексна нечітко-логічна модель LPMM є важливим науково-методичним результатом дослідження. Разом з тим, додаткового пояснення потребують окремі аспекти вибору вхідних змінних,

функцій належності та правил нечіткого виведення, оскільки саме ці параметри значною мірою впливають на кінцеву інтегральну оцінку рівня досконалості механізму захисту.

У цілому викладені зауваження не зменшують теоретичного та практичного значення результатів дисертаційної роботи, а мають переважно дискусійний характер і можуть бути враховані авторкою в подальших наукових дослідженнях. Дисертаційна робота Наталії ПРОТОПОПОВОЇ є завершеним самостійним науковим дослідженням, містить обґрунтовані наукові положення, елементи новизни та практично значущі рекомендації, що підтверджує її вагомий внесок у розвиток теоретико-методичних і прикладних засад формування механізму захисту соціально-економічних систем країни.

Враховуючи вище зазначене, слід зауважити, що дисертаційна робота, представлена здобувачкою Наталією ПРОТОПОПОВОЮ на тему «Формування механізму захисту соціально-економічних систем країни» за змістом, важливістю і глибиною вирішення наукових завдань, оформленням, дисертація відповідає чинним вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 зі змінами, а її авторка заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Кандидат економічних наук, доцент Олександр СИДОРОВ зазначив, що дисертаційна робота Наталії ПРОТОПОПОВОЇ присвячена актуальній та важливій науково-практичній проблемі формування механізму захисту соціально-економічних систем країни в умовах сучасних воєнних і післявоєнних трансформацій економіки України. У сучасних умовах нестабільності, зростання економічних ризиків, структурних диспропорцій та необхідності адаптації підприємств до нових викликів питання забезпечення стійкості соціально-економічних систем набуває особливого значення як для науки, так і для практики державного управління та функціонування промислового сектору. У роботі обґрунтовано доцільність використання інтегрованого системно-процесного підходу до формування механізму економічного захисту, що дозволяє забезпечити узгодженість фінансових, організаційних, управлінських та аналітичних складових у межах єдиної системи управління.

Дисертаційна робота виконана державною мовою та характеризується високим рівнем наукового викладення матеріалу. Текст роботи є логічно структурованим, послідовним і змістовно завершеним. Основні положення, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження є належним чином обґрунтованими та базуються на використанні сучасних методів економічного аналізу, кластеризації, економіко-математичного моделювання та інструментарію нечіткої логіки. Авторкою проведено ґрунтовне дослідження підприємств трубно-промислової України як базових елементів соціально-економічної системи держави, що дозволило сформулювати практичні

рекомендації щодо підвищення їх стійкості, адаптивності та ефективності функціонування в умовах нестабільного середовища.

Позитивно слід оцінити використання сучасного наукового інструментарію, зокрема самоорганізованих карт Кохонена для кластеризації підприємств трубної галузі за рівнем захищеності, стійкості та адаптивності, а також побудову комплексної нечітко-логічної моделі оцінювання рівня досконалості механізму захисту соціально-економічних систем (LPMM). Використання нечіткого виведення Мамдані, функцій належності $\mu_{gbellmf}$ та програмного середовища MATLAB дозволило авторці сформулювати сучасний інструментарій оцінювання рівня економічного захисту в умовах невизначеності та неповноти інформації. Практичне значення роботи полягає у можливості використання результатів дослідження в діяльності підприємств, органів управління, систем фінансового моніторингу та внутрішнього аудиту.

Структура дисертації є логічною та повною. У першому розділі досліджено теоретичні основи економічного захисту соціально-економічних систем та узагальнено сучасні наукові підходи до трактування відповідних категорій. Другий розділ присвячено діагностиці стану та загроз функціонування підприємств трубної галузі України, а також питанням формування адаптивної моделі управління економічним захистом. У третьому розділі представлено модельно-інструментальне забезпечення формування механізму захисту соціально-економічних систем на основі комплексної нечітко-логічної оцінки. Наукові положення дисертації мають елементи новизни, є аргументованими та достатньо апробованими у наукових публікаціях і виступах на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Водночас, незважаючи на загальне позитивне враження від дисертаційної роботи, окремі її положення мають дискусійний характер і потребують додаткового уточнення.

1. У першому розділі роботи авторкою достатньо ґрунтовно розкрито теоретичні підходи до визначення сутності економічного захисту соціально-економічних систем. Водночас доцільно було б більш чітко показати відмінності між категоріями «економічний захист», «економічна захищеність» та «економічна безпека», оскільки в окремих положеннях дисертації вони частково дублюють одна одну за змістом.

2. У роботі обґрунтовано застосування нечітко-логічного підходу для оцінювання рівня досконалості механізму захисту соціально-економічних систем. Разом із тим бажано було б більш детально розкрити питання чутливості моделі LPMM до зміни параметрів функцій належності та бази правил нечіткого виведення.

3. У другому розділі проведено ґрунтовний аналіз підприємств трубної промисловості України. Однак доцільним було б доповнення дослідження порівняльним аналізом інших промислових галузей, що дозволило б ширше обґрунтувати універсальність запропонованих підходів.

4. У роботі значна увага приділена інтеграції результатів оцінювання у систему фінансового моніторингу та внутрішнього аудиту підприємств. На нашу думку, доцільно було б більш детально висвітлити практичний механізм

реалізації запропонованих рекомендацій на рівні державної економічної політики.

Загалом висловлені зауваження не знижують наукової цінності та практичного значення дисертаційної роботи, мають переважно рекомендаційний і дискусійний характер та можуть бути враховані авторкою у подальших дослідженнях. Дисертаційна робота Наталії ПРОТОПОПОВОЇ є завершеним самостійним науковим дослідженням, містить науково обґрунтовані результати, елементи наукової новизни та практичні рекомендації, що мають важливе значення для розвитку теоретико-методичних засад формування механізму захисту соціально-економічних систем країни.

Враховуючи викладене, слід зазначити, що дисертаційна робота Наталії ПРОТОПОПОВОЇ на тему «Формування механізму захисту соціально-економічних систем країни» відповідає вимогам, передбаченим Порядком присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 зі змінами, а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь присутні науковці.

Доктор економічних наук, професор Валентин М'ЯЧИН зазначив, що дисертаційне дослідження Наталії ПРОТОПОПОВОЇ присвячене актуальній науково-практичній проблемі формування механізму захисту соціально-економічних систем країни в умовах воєнних та післявоєнних трансформацій економіки України. У роботі обґрунтовано необхідність застосування інтегрованого системно-процесного підходу до забезпечення стійкості та адаптивності соціально-економічних систем, а також акцентовано увагу на використанні сучасних інструментів нечітко-логічного моделювання та SOM-класифікації для оцінювання рівня досконалості механізму захисту. Наукові результати дисертації мають як теоретичне, так і практичне значення, а запропоновані моделі та методичні підходи можуть бути використані в діяльності підприємств трубної галузі, органів державного управління та систем фінансового моніторингу. Загалом дисертаційне дослідження Наталії ПРОТОПОПОВОЇ на тему «Формування механізму захисту соціально-економічних систем країни» відповідає спеціальності 051 «Економіка» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 зі змінами, та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 051 «Економіка».

Кандидат економічних наук, професор Тетяна МІРОШНИЧЕНКО наголосила, що дисертаційна робота є змістовною, логічно структурованою та характеризується високим рівнем наукової аргументації. Автором проведено ґрунтовний аналіз сучасного стану соціально-економічних систем України, зокрема підприємств трубної галузі, а також запропоновано комплексний підхід до оцінювання рівня їх економічного захисту на основі фінансово-економічних

показників та інструментарію нечіткої логіки. Особливої уваги заслугове розроблена комплексна нечітко-логічна модель LPMM, яка дозволяє інтегрувати кількісні та якісні параметри оцінювання в умовах невизначеності. Отже, дисертація Наталії ПРОТОПОПОВОЇ на тему «Формування механізму захисту соціально-економічних систем країни» заслугове позитивної оцінки та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Кандидат економічних наук, доцент Олександр СИДОРОВ вказав на актуальність тематики дослідження, достатній рівень теоретичного обґрунтування та практичної спрямованості наукових результатів. Авторкою чітко визначено мету, об'єкт, предмет і завдання дослідження, що забезпечило логічну послідовність викладення матеріалу та комплексність наукового аналізу. У дисертації обґрунтовано методичні підходи до оцінювання механізму захисту соціально-економічних систем, удосконалено технологію кластеризації підприємств трубної галузі за допомогою самоорганізованих карт Кохонена та розроблено практичні рекомендації щодо підвищення стійкості підприємств в умовах кризових трансформацій. Наукові результати роботи спрямовані на вирішення важливих завдань забезпечення економічної стійкості держави та розвитку соціально-економічних систем України. У зв'язку з цим дисертаційне дослідження Наталії ПРОТОПОПОВОЇ відповідає спеціальності 051 «Економіка» та вимогам чинного порядку присудження ступеня доктора філософії і може бути рекомендоване до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Доктор економічних наук, професор Світлана ХАМІНІЧ акцентувала увагу на високій актуальності дисертаційного дослідження Наталії ПРОТОПОПОВОЇ, оскільки проблема формування механізму захисту соціально-економічних систем країни в сучасних умовах є однією з ключових для забезпечення стабільності та відновлення національної економіки. У дисертації здійснено комплексне дослідження теоретичних засад економічного захисту, обґрунтовано роль ризиків та адаптивного управління в умовах воєнного стану, а також запропоновано сучасний інструментарій оцінювання рівня досконалості механізму захисту соціально-економічних систем. Робота характеризується логічністю викладу, науковою грамотністю та використанням сучасних методів дослідження, зокрема нечітко-логічного моделювання та MATLAB Fuzzy Logic Toolbox. Практичне значення результатів дослідження полягає у можливості їх використання у діяльності промислових підприємств, органів державного управління та систем фінансового моніторингу, що підтверджує вагомість отриманих наукових результатів.

Таким чином, дисертація Наталії ПРОТОПОПОВОЇ на тему «Формування механізму захисту соціально-економічних систем країни» відповідає спеціальності 051 «Економіка» є завершальною науковою працею та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 051 «Економіка».

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Наталії ПРОТОПОПОВОЇ на тему «Формування механізму захисту соціально-економічних систем країни», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність теми. В сучасних умовах розвитку економіки України першочерговим завданням є забезпечення стійкості функціонування соціально-економічних систем як базису економічної стабілізації, відновлення та довгострокового розвитку держави. Загострення внутрішніх і зовнішніх загроз, структурні трансформації економіки, посилення глобалізаційних процесів, а також виклики, зумовлені умовами воєнного стану, актуалізують необхідність поглибленого наукового осмислення проблем економічного захисту на всіх рівнях її формування, зокрема на рівні підприємств як ключових елементів соціально-економічної системи країни.

У цьому контексті особливого значення набуває дослідження механізмів економічного захисту підприємств, оскільки саме вони забезпечують безперервність господарських процесів, створення доданої вартості, зайнятість населення, формування доходів бюджету та підтримання конкурентоспроможності національної економіки. Водночас підприємства функціонують в умовах високої невизначеності, багатофакторності загроз, нестабільності ринкового середовища та необхідності швидкої адаптації до змін зовнішніх і внутрішніх факторів впливу.

Сучасні умови функціонування соціально-економічних систем характеризуються складністю міжсистемних взаємозв'язків, динамічністю економічних процесів та підвищеним рівнем ризиків, що потребує переосмислення традиційних підходів до забезпечення економічної безпеки. У зв'язку з цим виникає необхідність переходу до формування інтегрованих механізмів економічного захисту, які базуються на системному та процесному підходах і передбачають поєднання економічних, соціальних та інституційних складових управління.

Значний внесок у розвиток теоретичних засад економічної безпеки та економічної захищеності зробили Ляшенко О.М., Ткаченко Т.П., Козаченко Г.В., Ілляшенко О.В., Копитко М.І., Васильців Т.Г. та інші науковці. Питання формування механізмів управління економічною захищеністю підприємств, оцінювання їх стійкості та адаптивності висвітлено у працях Бланка І.О., Непочатенко О.О., Федоровича В.О., Кизима М.О. та інших дослідників.

Разом з тим, незважаючи на значний науковий доробок, недостатньо розкритими залишаються питання інтеграції фінансових, адаптаційних та соціально-інституційних складових у межах єдиного механізму економічного захисту підприємства, а також розроблення сучасних методичних підходів до оцінювання її рівня в умовах невизначеності. Подальшого наукового обґрунтування потребує використання інструментів нечіткої логіки для

формування інтегральних показників оцінювання рівня захисту соціально-економічних систем.

Актуальність зазначених питань та недостатній рівень їх наукового опрацювання зумовили вибір теми дисертаційного дослідження, визначення його мети та завдань.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Дніпровського державного університету внутрішніх справ у межах тематики, пов'язаної з дослідженням проблем економічної безпеки та розвитку соціально-економічних систем в умовах трансформаційних змін. У межах зазначеної теми автором розроблено методичний підхід до оцінювання рівня економічного захисту підприємств та обґрунтовано механізм його забезпечення.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є теоретичне обґрунтування та розроблення теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій щодо формування механізму захисту соціально-економічних систем країни в умовах воєнних і післявоєнних трансформацій економіки України.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення низки взаємопов'язаних завдань, а саме: узагальнити теоретичні підходи до трактування сутності економічної захищеності соціально-економічних систем та уточнити зміст категорій «економічний захист» і «механізм захисту соціально-економічних систем»; дослідити концептуально-методичні засади формування механізму економічної захищеності соціально-економічних систем в умовах невизначеності; систематизувати наукові підходи до класифікації ризиків та обґрунтувати їх роль у забезпеченні ефективного функціонування механізму захисту соціально-економічних систем; проаналізувати сучасний стан і загрози функціонування підприємств трубної галузі України як базових елементів соціально-економічної системи країни; обґрунтувати вибір системи фінансово-економічних коефіцієнтів для оцінювання механізму захисту соціально-економічних систем на мікрорівні; розробити технологію кластеризації підприємств трубної галузі за допомогою самоорганізованих карт Кохонена та сформувати адаптивну модель управління економічною безпекою підприємств; удосконалити методичний підхід до оцінювання механізму захисту соціально-економічних систем на основі поєднання фінансово-економічних показників і кластерного аналізу; розробити комплексну нечітко-логічну модель оцінювання рівня досконалості механізму захисту соціально-економічних систем (LRMM) на основі нечіткого виведення Мамдані та функцій належності $\mu_{A/B}$; здійснити апробацію моделі LRMM у динаміці та обґрунтувати можливості її використання для моніторингу, сценарного аналізу й підтримки управлінських рішень; розробити практичні рекомендації щодо підвищення ефективності механізму захисту соціально-економічних систем країни на основі інтеграції фінансового моніторингу, внутрішнього аудиту, стратегічного управління та адаптивного реагування на зміни зовнішнього середовища.

Об'єкт дослідження – процес формування механізму захисту соціально-економічних систем країни.

Предмет дослідження – теоретичні засади, науково-методичні підходи та практичний інструментарій оцінювання і забезпечення ефективного функціонування механізму захисту соціально-економічних систем країни.

Методи дослідження. У дисертаційній роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, що забезпечили комплексність аналізу й обґрунтування теоретико-методичних підходів до формування механізму захисту соціально-економічних систем країни. Для досягнення поставленої мети та вирішення визначених завдань використано такі методи: **методи аналізу та синтезу** – для поглиблення теоретичного обґрунтування сутності економічної захищеності соціально-економічних систем, уточнення змісту категорій «економічний захист» і «механізм захисту соціально-економічних систем», виявлення закономірностей їх функціонування в умовах невизначеності; **методи порівняння, узагальнення, абстрагування та систематизації** – для формування концептуальних засад дослідження, класифікації ризиків і структуризації основних складових механізму захисту соціально-економічних систем; **економіко-статистичні методи** – для аналізу сучасного стану та загроз функціонування підприємств трубною галузі України, оцінювання фінансово-економічних показників їх діяльності та виявлення тенденцій розвитку; **графічний і табличний методи** – для візуалізації результатів дослідження, подання аналітичних залежностей, структурування показників і представлення результатів кластеризації та моделювання.

Основу прикладного інструментарію дослідження становили сучасні методи економіко-математичного моделювання, зокрема **самоорганізовані карти Кохонена (SOM)** – для виявлення прихованих структурних закономірностей у багатовимірному просторі фінансово-економічних показників, формування кластерів підприємств трубною промисловості за рівнем захищеності, стійкості та адаптивності, а також побудови адаптивної моделі управління економічною безпекою; **нечітко-логічне моделювання** – для розроблення комплексної нечітко-логічної моделі оцінювання рівня досконалості механізму захисту соціально-економічних систем (LPMM), яка враховує кількісні та якісні параметри, неповноту, нечіткість і лінгвістичний характер вихідної інформації; **метод нечіткого виведення Мамдані** – для формалізації взаємозв'язків між вхідними змінними моделі та побудови інтегрального показника рівня досконалості механізму захисту; **функції належності gbellmf** – для опису нечітких множин і побудови гнучкої системи оцінювання в умовах невизначеності. Реалізацію модельних процедур здійснено з використанням програмного середовища **MATLAB**, зокрема **Fuzzy Logic Toolbox**.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти України; методичні рекомендації та офіційні матеріали Державної служби статистики; наукові розробки вітчизняних і зарубіжних учених, які присвячені управлінню системою економічної безпеки; матеріали наукових видань та науково-практичних конференцій; офіційні ресурси Інтернет мережі.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні та подальшому розвитку теоретико-методичних підходів і науково-практичних

положень щодо формування механізму захисту соціально-економічних систем країни в умовах воєнних і післявоєнних трансформацій економіки України, зокрема:

удосконалено:

– теоретичні положення та методичний підхід до оцінювання механізму захисту соціально-економічних систем на мікрорівні, що, на відміну від існуючих, ґрунтуються на системному поєднанні фінансово-економічних коефіцієнтів, які відображають валову рентабельність, операційну рентабельність, адміністративне та збутове навантаження підприємств, і дозволяють оцінювати не окремі параметри фінансового стану, а цілісний профіль стійкості, керованості та адаптивності підприємства як базового елемента соціально-економічної системи. Такий підхід забезпечує можливість виявлення потенційних загроз деградації системи, інтеграції результатів оцінювання у фінансовий моніторинг, внутрішній аудит і стратегічне управління розвитком підприємств трубної галузі;

– технологію кластеризації підприємств трубної промисловості за рівнем захищеності, адаптивності та стійкості за допомогою самоорганізованих карт Кохонена, яка, на відміну від відомих підходів, базується на формуванні типології підприємств не за окремими фінансовими показниками, а за їх структурованою взаємодією у багатовимірному просторі, що дозволяє виявляти «ядра» кластерів, перехідні профілі, зони підвищеної вразливості та приховані структурні диспропорції. Такий підхід дає змогу здійснювати бенчмаркінг підприємств, формувати реалістичні цільові орієнтири розвитку та обґрунтовувати адресні управлінські рішення в умовах нестабільного зовнішнього середовища;

– методичний підхід до формування адресного інструментарію управлінського реагування в системі захисту соціально-економічних систем підприємств, який, на відміну від існуючих, передбачає трансформацію результатів кластерної діагностики у матричну основу прийняття рішень із прив'язкою конкретних ризиків і диспропорцій фінансово-економічного профілю до відповідних заходів стабілізації, адаптації та підвищення стійкості. Це дозволяє переходити від аналітичного висновку до практичної програми антикризових дій для різних груп підприємств трубної галузі;

– науково-методичний підхід до інтегрального оцінювання рівня досконалості механізму захисту соціально-економічних систем, який, на відміну від існуючих, реалізовано у формі комплексної нечітко-логічної моделі LPMM на основі нечіткого виведення Мамдані та функцій належності g_{bellmf} , із використанням змінних фінансової стабільності, адаптивності до зовнішніх загроз і соціально-інституційної захищеності. Такий підхід дає змогу інтегрувати кількісні та якісні характеристики, працювати з невизначеністю, лінгвістичними оцінками та нелінійними взаємозв'язками, забезпечуючи побудову узагальненого інтегрального показника рівня досконалості механізму захисту соціально-економічних систем;

набули подальшого розвитку:

– визначення сутності категорії «економічний захист соціально-економічних систем», яку, на відміну від традиційних підходів, запропоновано розглядати не лише як стан захищеності, а як безперервний багаторівневий процес управління стійкістю, адаптацією та відновленням системи під впливом внутрішніх і зовнішніх загроз. Такий підхід поглиблює теоретичне розуміння механізму захисту соціально-економічних систем країни як інтегрованої сукупності організаційних, економічних, фінансових, інституційних та аналітичних інструментів;

– теоретичні положення щодо ролі ризику в системі захисту соціально-економічних систем, відповідно до яких ризик обґрунтовано як одну з центральних характеристик середовища функціонування соціально-економічних систем у сучасних умовах воєнних, економічних, технологічних та соціальних трансформацій. Це дозволило розширити класифікацію ризиків, адаптувавши її до сучасних українських реалій, та обґрунтувати необхідність своєчасної ідентифікації, оцінювання й нейтралізації загроз як базової передумови ефективного функціонування механізму захисту;

– методичні засади застосування нечітко-логічного моделювання в оцінюванні захисту соціально-економічних систем, які, порівняно з існуючими підходами, передбачають інтеграцію фінансових, адаптивних та соціально-інституційних параметрів в межах єдиної моделі прийняття рішень і дозволяють враховувати неповноту, нечіткість та неоднорідність інформації в умовах кризового середовища. Це розширює можливості використання інструментів нечіткої логіки для діагностики, моніторингу, сценарного аналізу та підтримки управлінських рішень у сфері захисту соціально-економічних систем;

– підходи до інтерпретації динаміки рівня досконалості механізму захисту соціально-економічних систем у часовому розрізі, що дало змогу на основі апробації моделі LPMM за 2021–2025 роки виявити нелінійний, адаптаційний характер функціонування механізму захисту, фіксувати фази погіршення та відновлення його стану, а також використовувати інтегральний показник для моніторингу стійкості, сценарного аналізу та обґрунтування адаптивних управлінських заходів;

– методологічні засади застосування інтегрованого системно-процесного підходу до формування механізму захисту соціально-економічних систем країни, відповідно до яких ефективність механізму визначається не ізольованою дією окремих інструментів, а рівнем їх інтегрованості, узгодженості та здатністю забезпечувати безперервний цикл управління — від діагностики ризиків і оцінювання поточного стану до вибору адаптаційних заходів і контролю результативності. Це створює методологічну основу для узгодження фінансових, організаційних, управлінських та аналітичних компонентів у межах єдиної логіки функціонування й розвитку соціально-економічної системи країни.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні комплексного методичного забезпечення щодо формування та оцінювання механізму захисту соціально-економічних систем країни в умовах воєнних і післявоєнних трансформацій економіки України, а також у побудові комплексної нечітко-логічної моделі оцінювання рівня досконалості механізму

захисту соціально-економічних систем (LPMM). Отримані результати дослідження можуть бути використані у практичній діяльності промислових підприємств, органів управління, аналітичних підрозділів, систем внутрішнього аудиту та фінансового моніторингу для своєчасного виявлення загроз, оцінювання рівня стійкості, обґрунтування управлінських рішень і формування адаптивних заходів реагування. Запропонований науково-методичний підхід до оцінювання механізму захисту соціально-економічних систем на основі системи фінансово-економічних коефіцієнтів та SOM-кластеризації може бути використаний у діяльності підприємств трубної промисловості для формування аналітичної основи внутрішнього моніторингу, бенчмаркінгу та виявлення кластерів стійкості й вразливості в умовах нестабільного середовища; практичні рекомендації щодо інтеграції результатів оцінювання у систему фінансового моніторингу, внутрішнього аудиту та стратегічного управління можуть бути впроваджені у діяльність Державне підприємство «Науково-дослідний та конструкторсько-технологічний інститут трубної промисловості ім. Я.Ю. Осади» (акт впровадження № 18 від 10.03.2026).

Розроблена комплексна нечітко-логічна модель LPMM, побудована на основі змінних фінансової стабільності, адаптивності до зовнішніх загроз та соціально-інституційної захищеності, може бути використана для інтегрального оцінювання рівня досконалості механізму захисту соціально-економічних систем, моделювання сценаріїв розвитку та підтримки прийняття рішень в умовах невизначеності. Практичні положення щодо застосування функцій належності $gbellmf$, бази правил Мамдані та програмної реалізації моделі в Matlab можуть бути використані у діяльності для побудови системи оцінювання стійкості, прогнозування кризових станів та адаптивного реагування на зовнішні й внутрішні загрози (довідка впровадження № 567 від 25.01.2026). Запропоновані у роботі підходи до адресного вибору управлінських заходів на основі кластерного профілю підприємств трубної галузі можуть бути використані в ТОВ «Науково-виробниче об'єднання ДНІПРОСПЕЦМАШ» для оптимізації витрат, посилення управлінської дисципліни, підвищення операційної ефективності та зміцнення фінансово-економічної стійкості (довідка впровадження № 189/26/12 від 26.01.2026).

Матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані в діяльності органів державної влади, зокрема у законотворчій та аналітичній роботі обласних рад, при розробленні нормативно-правових актів, державних і регіональних програм соціально-економічного розвитку, а також стратегій післявоєнного відновлення економіки. Запропоновані у дисертації методичні підходи до оцінювання рівня досконалості механізму захисту соціально-економічних систем, зокрема із застосуванням нечітко-логічного моделювання, можуть бути використані при підготовці аналітичних матеріалів, експертних висновків та пропозицій щодо підвищення стійкості стратегічних галузей економіки, у тому числі трубної промисловості. Результати дослідження доцільно застосовувати при формуванні державної політики у сфері економічної безпеки, удосконаленні механізмів реагування на кризові та воєнні виклики, а

також при розробленні заходів щодо зміцнення фінансової стійкості, адаптивності та соціально-інституційної стабільності суб'єктів господарювання.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання для підготовки законодавчих ініціатив, аналітичного супроводу управлінських рішень, а також у процесі розроблення комплексних програм підтримки та відновлення промислових підприємств в умовах воєнного стану та післявоєнної трансформації економіки України (довідка № 894 від 03.03.2026).

Апробація результатів дослідження. Результати дисертаційного дослідження апробовано шляхом їх обговорення на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. Основні положення, наукові висновки та практичні рекомендації, сформульовані в дисертаційній роботі, дістали схвальну оцінку під час участі у таких наукових заходах: Всеукраїнському науково-практичному семінарі «Національна економіка та інфраструктурні проекти» (м. Дніпро, 28 вересня 2022 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Традиції та інновації в сучасній науці та освіті в умовах викликів та загроз глобалізації» (м. Дніпро, 29 листопада 2022 р.; м. Дніпро, 2023 р.); Міжнародній науково-практичній конференції з проблем впливу енергетичної кризи на розвиток соціально-економічних систем країни (м. Дніпро, 2023 р.); XXIII Міжнародній науково-практичній конференції «Стародубовські читання – 2023» (м. Дніпро, 2023 р.); 7th International scientific and practical conference *European Congress of Scientific Discovery* (Madrid, Spain, 23–25 June 2025); IX Міжнародній науково-практичній конференції «Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти» (м. Дніпро, 21 березня 2025 р.); 5th International scientific and practical conference *Science and Education: Synergy of Innovation* (Berlin, Germany, December 22–24, 2025); 4th International Scientific and Practical Conference *Science and Information Technologies in the Modern World* (Athens, Greece, December 24–26, 2025); International scientific and practical conference *Science, Technology and Culture in the Era of Globalization* (Geneva, Switzerland, December 24–26, 2025); International scientific and practical conference *Science at the Frontier of Civilizations: Challenges and Perspectives* (Helsinki, Finland, December 27–29, 2025).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є самостійно виконаною завершальною науковою роботою. Основні наукові положення, результати дослідження, практичні рекомендації, пропозиції та висновки, отримані автором самостійно, опубліковані у наукових виданнях та винесені на захист відповідної роботи. Внесок здобувача в роботи, які виконані в співавторстві, відображено в списку публікацій.

Публікації. Результати дисертаційної роботи представлені в 21 авторській публікації, серед них: 7 статей в наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України; 14 тез доповідей у матеріалах конференцій.

Список публікацій здобувачки за темою дисертації
в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Діденко А. В., Протопопова Н. А. Захист соціально-економічних систем: аналіз та моделювання. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 38. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-57>
2. Діденко А. В., Протопопова Н. А. Оцінка індикаторів стану соціально-економічних систем країни. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 51. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-3>
3. Протопопова Н. А. Інституційні механізми забезпечення стійкості трубної промисловості України в контексті економічної захищеності. *Приазовський економічний вісник*. 2025. Вип. 4 (44). С. 9–12. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-4263/2025-4-2>
4. Протопопова Н. А. Особливості функціонування трубної галузі в Україні в контексті формування механізмів захисту соціально-економічних систем держави. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту*. 2025. № 2 (34). DOI: [https://doi.org/10.58253/2078-1628-2025-2\(34\)-007](https://doi.org/10.58253/2078-1628-2025-2(34)-007)
5. Протопопова Н. А. Аналіз сучасного стану та трансформаційних тенденцій розвитку трубної промисловості України в умовах системних викликів. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2025. № 4 (138). С. 44–47. DOI: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2025-4-6>
6. Протопопова Н. А. Оцінювання механізму захисту соціально-економічних систем: приклад підприємств трубної промисловості. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2026. Т. 11, № 1. С. 271–274. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2026-1-50>
7. Протопопова Н. А. Комплексна нечітко-логічна модель оцінювання рівня досконалості захисту соціально-економічних систем. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2026. № 1. С. 598–604. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2026-350-81>

Праці апробаційного характеру

8. Didenko A., Protoporova N. Mechanism for the protection of socio-economic systems // *Національна економіка та інфраструктурні проекти: матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару (м. Дніпро, 28 вересня 2022 р.)*. С. 89-91.
9. Діденко А. В., Протопопова Н. А. Управління безпекою соціально-економічних систем // *Традиції та інновації в сучасній науці та освіті в умовах викликів та загроз глобалізації: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 29 листопада 2022 р.)*. Дніпро: ДДУВС, 2022. С. 68
10. Протопопова Н. А. Вплив енергетичної кризи на розвиток соціально-економічних систем країни // *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Дніпро: ДДУВС, 2023. С. 234–235.
11. Протопопова Н. А., Волощук В.В. Захист соціально-економічних систем в умовах воєнного стану та енергетичної кризи // *Традиції та інновації в*

сучасній науці та освіта в умовах викликів та загроз глобалізації: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 29 листопада 2022 року). Дніпро: ДДУВС, 2023. С.236-237.

12. Протопопова Н. А., Діденко А. В. Управління безпекою соціально-економічних систем // *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Дніпро: ДДУВС, 2023. С. 238.

13. Протопопова Н. А. Зовнішні та внутрішні загрози соціально-економічних систем країни // *Матеріали XXIII Міжнародної науково-практичної конференції «Стародубовські читання – 2023»*. Дніпро, 2023. С. 61–62.

14. Протопопова Н. А. Розвиток інституційної бази для захисту соціально-економічних систем України // *European Congress of Scientific Discovery: proceedings of the 7th International scientific and practical conference (Madrid, Spain, 23–25 June 2025)*. Madrid, 2025. С. 289–291. URL: <https://sci-conf.com.ua>

15. Протопопова Н. А. Зміцнення соціального захисту населення в умовах економічної трансформації // *European Congress of Scientific Discovery: proceedings of the 7th International scientific and practical conference (Madrid, Spain, 23–25 June 2025)*. Madrid, 2025. С. 294–296. URL: <https://sci-conf.com.ua>

16. Протопопова Н. А. Інформаційна безпека малих підприємств в умовах воєнного стану в Україні // *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти: матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 21 березня 2025 р.)*. Дніпро: ДДУВС, 2025. С. 440–441.

17. Протопопова Н. А. Стратегії адаптації соціально-економічних систем України до глобальних викликів // *European Congress of Scientific Discovery: proceedings of the 7th International scientific and practical conference (Madrid, Spain, 23–25 June 2025)*. Madrid, 2025.. С. 292–293. URL: <https://sci-conf.com.ua>

18. Протопопова Н. А. Системні загрози функціонуванню трубної промисловості в умовах структурних та геополітичних трансформацій // *Science and Education: Synergy of Innovation: proceedings of the 5th International scientific and practical conference (Berlin, Germany, December 22–24, 2025)*. Berlin, 2025.

19. Протопопова Н. А. Організаційно-економічний механізм захисту трубної промисловості: стійкість ланцюгів, ризик-менеджмент та державна підтримка // *Science and Information Technologies in the Modern World: collection of scientific papers of the 4th International Scientific and Practical Conference (December 24–26, 2025, Athens, Greece)*. Athens, 2025. С. 83–84.

20. Протопопова Н. А. Системна вразливість соціально-економічних систем в умовах глобалізаційних трансформацій // *Science, Technology and Culture in the Era of Globalization: proceedings of the International scientific and practical conference (Geneva, Switzerland, December 24–26, 2025)*. Geneva, 2026. С. 13–15. DOI: <https://doi.org/10.64828/conf-85-2025>

21. Протопопова Н. А. Галузева стійкість як основа функціонування критичної інфраструктури в умовах системних загроз // *Science at the Frontier of Civilizations: Challenges and Perspectives: proceedings of the International scientific and practical conference (December 27–29, 2025, Helsinki, Finland)*. Helsinki, 2026.

Характеристика особистості здобувачки. Протопопова Наталія Андріївна 1987 року народження, м. Запоріжжя, освіта вища. 2008 році закінчила Класичний приватний університет за спеціальністю «Облік та аудит». У 2010 році закінчила Класичний приватний університет за другою спеціальністю «Правознавство» та отримала диплом магістра з права.

З 2021 року до тепер є здобувачкою поза аспірантурою кафедри соціально-економічних дисциплін Дніпровського державного університету внутрішніх справ.

Здобувачка має 21 наукову публікацію за темою дисертації, з них 7 статей у наукових фахових виданнях України, а також 14 тез доповідей на науково-практичних конференціях.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана грамотно, із застосуванням сучасної української мови та наукових термінів. Кожен підрозділ роботи побудований логічно та послідовно, що забезпечує легкість і доступність сприйняття викладених у дисертації положень.

У результаті попередньої експертизи дисертації Наталії ПРОТОПОПОВОЇ і повноти публікацій основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Наталії ПРОТОПОПОВОЇ за темою «Формування механізму захисту соціально-економічних систем країни».

2. Констатувати, що за своїм змістом, глибиною розробок і оформленням дисертація Наталії ПРОТОПОПОВОЇ на тему «Формування механізму захисту соціально-економічних систем країни» відповідає спеціальності 051 «Економіка» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 зі змінами.

3. Рекомендувати Наталії ПРОТОПОПОВОЇ звернутись до Вченої ради Дніпровського державного університету внутрішніх справ із заявою щодо утворення разової спеціалізованої вченої ради.

**Головуючий засідання –
професор кафедри
соціально-економічних дисциплін
Навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
доктор економічних наук, професор**

 Валентин М'ЯЧИН

07 травня 2026 року